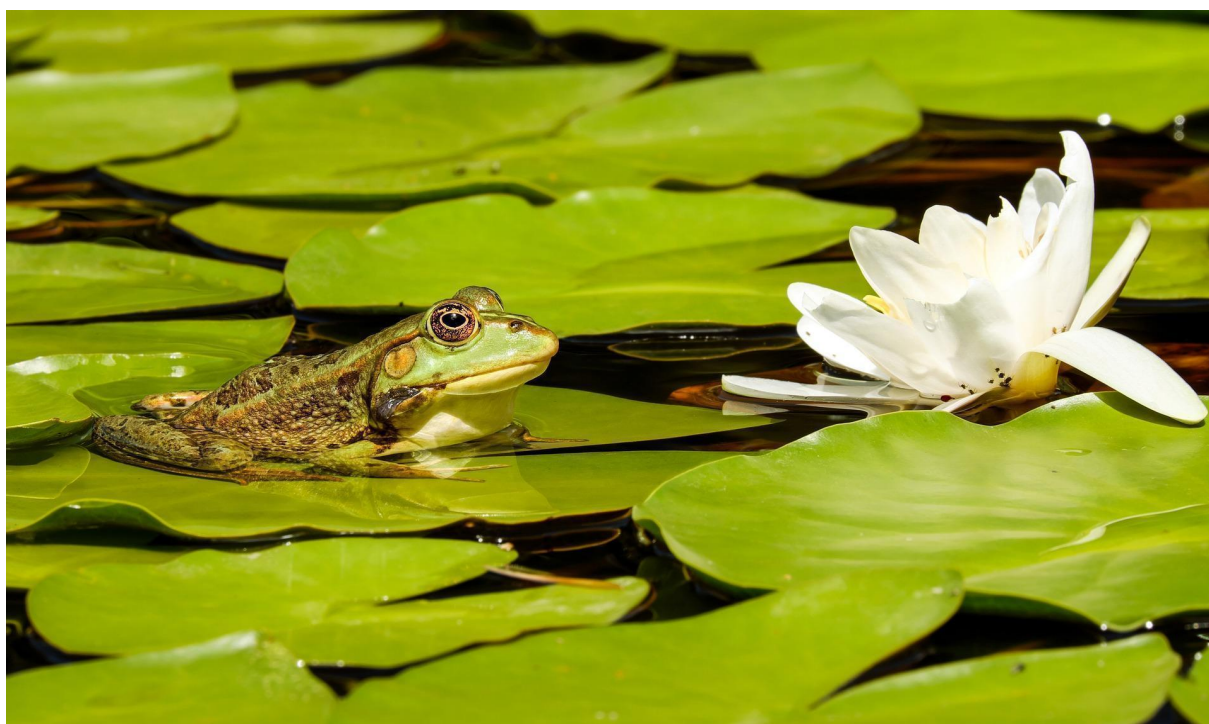

Groene Opkikker

Editie 2025 - 3

Algemene informatie

IVN – Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid

IVN is een landelijke organisatie met ±180 plaatselijke afdelingen.

Het doel van het IVN is de betrokkenheid van mensen bij de natuur en milieu het vergroten, gericht op een duurzame samenleving.

Een middel om dit te bereiken is natuur-, milieu-educatie en duurzaamheid.

Voor Woerden en omgeving zet een aantal vrijwilligers zich daarvoor in door bijvoorbeeld wandelingen, lezingen en excursies te organiseren.

Wilt u dit werk steunen, wordt dan donateur voor € 20,00 per kalenderjaar. U ontvangt onze 'Groene Opkikker' 3 maal per jaar.

Wilt u meehelpen, staat het lidmaatschap open voor € 25,00 per jaar. U ontvangt onze 'Groene Opkikker' 3 maal per jaar. En het landelijk blad Mens en Natuur van het IVN

Als je jonger bent dan 18 jaar kan je lid worden van de Jeugdgroep. Je betaalt € 15,00 per jaar en ontvangt onze 'Groene Opkikker' 3 maal per jaar.

Voor meer informatie ivnsecretariaat.woerden@gmail.com of www.ivn.nl/woerden of onze Facebookpagina.

Verdere gegevens treft u op de laatste pagina aan.

Colofon

Groene Opkikker

Digitale informatie
Afd. IVN-Woerden en omgeving.

No. 2025– 3

Redactie

Wout Nagel
Janny Kruitbosch-van Vulpen
Vivian van Deel

De redactie verandert soms iets in uw tekst met als doel meer leesplezier.

E-mailadres

ivn.groeneopkikker@gmail.com

Foto's

Gemaakt door de redactie, tenzij anders vermeld.

Kopij vóór 30-01- 2026

Inhoudsopgave

4 Redactie

4 Najaar

4 Vacature redactie Groene Opkikker

4 Gevraagd: nieuw redactielid

4 Nieuwe leden

4 Landelijke leden, leden en jeugdleden

5 Bestuur

5 Uit het bestuur

6 Plantenwerkgroep

6 Het landje van verbinding

7 Jeugdnatuurgroepen

7 Buitenbanjers/Plus tot en met oktober

10 Nieuws uit de omgeving en IVN-land

10 Klimaatweek ook in Woerden

10 Online IVN: natuurcursus

10 Lezen over natuurherstel

10 Groene jaarkalender

11 InBredius

11 Herfst bij InBredius

12 Winter bij InBredius

13 Column

13 Schepnetten en muggenlarven

14 Van leden en donateurs

14 Beleef de natuur

15 Zeearenden in de Ouderdelta

19 Uit Fluitenkruid, KNNV

19 Een zomer bezoekje aan de Haeck

22 Leven in de vuilboom

24 Uit het AD Groene Hart of WC Kontakt

24 Goed eikeljaar

24 Bijzondere reebok

25 Om te onthouden

25 Handige websites

26 Organisatie

26 Bestuur

26 Coördinatoren van de werkgroepen

26 Leden/donateurs

Redactie

Najaar

In deze editie na de zomer zijn er weer verschillende stukjes te lezen van coördinatoren en leden. Dat is altijd weer leuk om te lezen, vinden wij als redactie. Deze keer heb ik zelf ook een stukje geschreven naar aanleiding van de film Hoop in de Hoep.

Het interim-bestuur is ook bij elkaar geweest en het lijkt erop dat er nu weer een volwaardig bestuur is. Hopelijk komen er later nieuwe kandidaten voor het bestuur, want nu zijn oud-bestuursleden weer ingestapt.

Ik wil ook nog memoreren dat de partner van Gerrie Epping is overleden. Gerrie is een gewaardeerd lid van onze vereniging en heeft ook nog een tijdje als voorzitter gefungeerd. Wij wensen haar veel sterkte met het verlies van haar man Hans van Muyen.

Het oogstfeest op de laatste zondag van september was weer een groot succes met veel bezoekers, mede te danken aan het mooie weer. Er waren weer de gebruikelijke activiteiten en vooral voor kinderen en andere belangstellenden veel informatie te krijgen.

De vaste rubrieken krijgen we over het algemeen redelijk goed gevuld, maar het kan altijd beter.

Veel leesplezier.

Namens de redactie, Wout Nagel

Vacature redactie Groene Opkikker

Gevraagd: nieuw redactielid

Houd jij van verhalen verzamelen, leuke teksten schrijven en heb je gevoel voor taal? Dan zoeken we jou! We zoeken namelijk een nieuw redactielid voor de Groene Opkikker.

We maken 3 keer per jaar een editie. Voor elke editie komen we ongeveer 3 à 4 keer bij elkaar om alle items te bespreken en uit te werken.

We werken met Google Drive waardoor je eenvoudig thuis aan de Groene Opkikker kan werken.

Het is hiervoor wel handig dat je digitaal vaardig bent.

Heb je interesse of vragen? Neem contact met Wout Nagel via ivn.groeneopkikker@gmail.com of via 0622926472.

Nieuwe leden

Jeugdleden:
geen

Donateur:
geen

Lid - landelijk:
geen

Bestuur

Uit het bestuur

2025 is een mastjaar. In zo'n jaar dragen bomen en planten veel meer vrucht dan normaal. De bekendste zijn eiken, beuken en kastanjes. Ook fruitbomen kunnen er aan bijdragen.

Voor dergelijke bomen is het niet ongevaarlijk. Door de overvolle takken kunnen gesteltakken afbreken en met de hele handel naar beneden komen. Bepaald niet bevorderlijk voor een boom en dit kan ondervangen worden door tijdig te snoeien.

Voor de boomgaarden in het Brediuspark was dat dit jaar niet het geval. Met uitzondering van peren in de noordelijke boomgaard was het voor de rest bar slecht. Dit heeft meerdere oorzaken.

Een aantal appelbomen zijn zeer oud, nog geplant door de oude Bredius zo'n 170 jaar geleden. Dat zijn er niet al te veel meer, maar in de boomgaard tegenover het huidige parkcafé (hoeve Batestein) staan er nog een paar.

Het beleid is om deze oude bomen zo lang mogelijk in stand te houden, tot ze omvallen. Niet iedereen is het eens met dit beleid, maar dat is wel zo beschreven. Co Verhoef, enkele jaren geleden overleden, deed het snoeiwerk in deze oude boomgaard (we noemden het niet voor niets de boomgaard van Co). Hij vertelde altijd: de boom moet zo lang mogelijk gezond blijven en het fruit is een kadoetje. Intussen zijn er wel een aantal omgevallen en hiervoor zijn jonge bomen in de plaats gekomen. Als deze vrucht gaat dragen wordt dit al in vroeg stadium verwijderd, de boom moet eerst groeien en sterker worden. Veel vruchten aan een jonge fruitboom hebben tot gevolg dat de takken kunnen breken. Dus het zal nog wel enkele jaren duren voordat we hier vruchten van kunnen plukken.

Dit allemaal bij elkaar is de reden dat er nog maar weinig fruit uit de Bredius boomgaard komt.

Het interim-bestuur is een tweetal keren bij elkaar gekomen en we hebben de lopende zaken besproken. Ook is er een overleg geweest met onze zustervereniging, het KNNV. Hier zijn een aantal afspraken gemaakt over een aantal gezamenlijke lezingen. De lezingen zullen plaatsvinden in Podium Bredius (voorheen Babylon). Ook met dit bestuur hebben we contact. Inmiddels is met succes voor de derde keer de cursus "natuurvriendelijk tuinieren" gestart.

Op maandag 8 december wil het interim-bestuur met de Coördinatoren bijeenkomen om met elkaar even bij te praten. De coördinatoren krijgen nog een uitnodiging toegestuurd. Zet 8 december alvast in je agenda.

Voor het overige zoeken we natuurlijk leden die plaats willen nemen in het bestuur. Als jullie kandidaten weten dan horen we dat graag.

Namens het interim-bestuur

Henk Veldhuijzen

Plantenwerkgroep

Het landje van verbinding

Aan de rand van Molenvliet ligt een weiland. Nu ingeklemd tussen huizen, bedrijven en volkstuinen. Dit weiland is decennialang deel geweest van een veeteeltbedrijf. De stichting Landje van verbinding heeft dit stukje grond nu in haar beheer. Zij heeft als doel om er een ecologische en educatieve tuin te creëren ten bate van de lokale bevolking. Er komt onder andere: een grote vijver, een voedselbos, groentebedden en een wilde bloemenweide.

De plantenwerkgroep van het IVN is op 27 september op bezoek geweest om de biodiversiteit in kaart te brengen, de zogenaamde nulmeting. Op dit moment is er weinig biodiversiteit. Het is een weiland met voornamelijk Engels raaigras. Aan de slootranden waren wat meer verschillende plantjes te vinden: onder andere wolfspoot, liesgras, moerasspirea, watermunt en veenwortel. Hopelijk neemt komende jaren de biodiversiteit toe. De plantengroep komt twee keer per jaar meten wat er groeit en bloeit.

De stichting Landje van verbinding wil verhoging van de biodiversiteit bereiken door het gras twee maal per jaar te maaien en af te voeren zodat de bodem armer wordt. Dit is beter voor een diverser begroeiing. Daarnaast wordt er inheems bloemzaad gezaaid. De vijver gaat hopelijk vooral een positieve bijdrage leveren aan een gevarieerde inheemse begroeiing. Direct bij het uitgraven van de vijver worden de randen beplant met een grote variëteit van inheemse waterplanten. Misschien is er over tien jaar bijna geen Engels Raaigras te vinden. De plantenwerkgroep voert de nulmeting uit op het landje van Verbinding

Meer informatie op onze website: landjevanverbinding.nl. Of als je meer wilt weten, kun je ons e-mailen: info@landjevanverbinding.nl

Als je meer van planten wilt weten, ben je van harte welkom bij een van onze bijeenkomsten. Stuur dan een mailtje naar cobie.vanderhoek@gmail.com

Wil je meer weten over de plantenwerkgroep, of meedoen? Klik dan op <https://www.ivn.nl/afdeling/woerden/plantenwerkgroep/>

Cobie van der Hoek,
coördinator

Jeugdnatuurgroepen

Buitenbanjers september

De zomervakantie zit er weer op, de eerste zaterdag van september zijn we weer gestart met de Buitenbanjers activiteiten. Het thema was bodemdiertjes. In het stiltegebied van het landgoed Bredius waren een aantal dagen van te voeren op verschillende plekken zwarte platen neergelegd en met water nat gemaakt. Onder vochtige plekken verblijven graag deze kleine kriebelbeestjes. Met zoekkaart en loeppotje trok de groep het stiltegebied in. De zwarte platen werden omgedraaid waar pissebedden, duizendpoten en slakken tevoorschijn kwamen en in de loeppotjes verdwenen. Het tweede deel van de morgen hadden de Buitenbanjers de opdracht om van takjes, vruchten, blad en ander bodemmateriaal een dier of ander kunstwerkje te maken langs een van de wandelpaden. Dat is bij iedereen goed gelukt om er iets moois te maken van natuurlijke materialen.

Buitenbanjers plus september

Ook voor de plusgroep weer de eerste activiteit na de zomervakantie. Maar deze activiteit op de derde zaterdagmiddag in september viel letterlijk in het water. Hevige regen in de middag maar dan toch op de fiets door de regen naar de activiteit komen, chapeau. Dat zegt toch wel iets. De wilgen staanders van het vogelscherm waren de afgelopen maanden geweldig uitgelopen. Deze jonge uitlopers zijn in het bestaande vogelscherm gevlochten. Boven het graspad zijn enkele laaghangende takken gezaagd.

Buitenbanjers oktober

De maand oktober is een goede maand om op zoek te gaan naar paddenstoelen. De avond ervoor had het flink geregend dus moesten ze de grond uitschieten. In groepjes van twee Buitenbanjers met een paddenstoelen zoekkaart en een spiegeltje gingen we richting het Elzenlaantje, alwaar verschillende paddenstoelen waren te bewonderen. Op het Bredius voetbalveld werd de kennis nog even getest met een paddenstoelen quiz. Daarna zijn we in het NME-centrum creatief aan de slag gegaan met het maken van een paddenstoel van klei. Daar had iedere Buitenbanjers zijn eigen creatie voor.

Buitenbanjers plus oktober

De derde zaterdag in oktober was een heerlijke zonnige zaterdagmiddag. De plus groep heeft in het Buitenbanjergebied van het landgoed Bredius verschillende beheersklussen uitgevoerd. Langs de grote poel was een wilg langs de oever omgewaaid en deze is kort gezaagd en opgeruimd. De graspaden zijn met de bosmaaier gemaaid en gras en blad aan geblazen. Het blijkt dat in dit niet toegankelijk stukje landgoed toch mensen komen, want dit is te zien aan het afval dat er ligt. Dit is met een afvalknijper opgeruimd. Zo is er in een paar uurtjes weer veel gedaan en heerlijk om met deze groep een bijdrage te leveren aan natuur en landschap.

André van Kleinwee

Coördinator jeugdnatuurgroepen de Buitenbanjers en Buitenbanjers plus.

Nieuws uit de omgeving en IVN-land

Klimaatweek, ook in Woerden!

Van 10 t/m 16 november is de Klimaatweek. Om nog meer bewoners en organisaties te inspireren zich in te zetten voor een beter klimaat is er de Klimaatweek. Tijdens deze week worden allerlei lokale initiatieven in het zonnetje gezet en is er van alles te beleven. In het kader van deze week organiseert Duurzaam Woerden op 8 november de actie 'Zaailingen oogsten' op Landgoed Bredius. Iedereen kan meedoen, er wordt om 10.00 uur verzameld in de Pluk- en Moestuin. Lees meer op <https://landgoedbredius.nl/agenda/klimaatweek-zaailingen-oogsten/>.

Online IVN natuurscursus: De Levende Tuin

Kon je niet meedoen met de cursus natuurvriendelijk tuinieren van onze eigen André van Kleinwee? Misschien is dan de online IVN natuurscursus over 'de levende tuin' iets voor jou. Deze cursus bestaat uit 6 modules die je zelfstandig kunt volgen. Denk aan online lessen, korte opdrachten in je tuin en rondom je huis en inspiratie in de vorm van video's, foto's en artikelen. De cursus is speciaal voor beginnende tuinders die wel wat hulp kunnen gebruiken bij het aanleggen van een natuurrijke tuin. Je kunt de cursus in je eigen tempo volgen wanneer het jou uitkomt, al is de herfst een prachtig moment, want wanneer je in de herfst plant, dan heb je in de lente een bloeiende tuin. Leuk voor jou en de bijen, vlinders en vogels. Lees meer op <https://www.ivn.nl/aanbod/natuuracademie/ivn-natuurscursus-de-levende-tuin/>.

Lezen over natuurherstel en de relatie tussen mens en natuur

Een jaar lang portretteerde Sander Turnhout planten en dieren die balanceren op het randje van uitsterven. Hij interviewde natuurbeschermers die dat proberen tegen te gaan. In zijn gesprekken en observaties ontdekte hij dat natuurherstel ook gaat over het herstel van de relatie tussen mens en natuur. [Lees hier meer over het boek.](#)

Groene jaarkalender 2025

De laatste maanden van het jaar staan weer voor de deur. Ook in november en december zijn er (inter)nationale dagen of periodes die in het teken staan van natuur en duurzaamheid. De dagen kun je ook terugvinden in de agenda op Ons IVN en worden regelmatig meegenomen in de agenda van de Stuifmail (maandelijkse nieuwsbrief voor actieve leden en bestuursleden).

Je vindt de hele agenda hier:

https://www.ivn.nl/app/uploads/sites/182/2024/12/IVN-Groene-Jaarkalender-2025_1.pdf.

November

- 1 Wereld Veganismedag
- 2 Landelijke natuurwerkdag
- 10 Dag van de mantelzorg
- 20 Kinderdag
- 28 Green Friday
- 29 Dag van het niet winkelen
- 30 Dag van de Verloren Soorten
- n.t.b. Herfstgasten telling
- n.t.b. Vergeten Plantseizoen

December

- 3 Wereld anti-pesticiden dag
- 5 Wereld Bodemdag
- 7 Nationale vrijwilligersdag
- 10 Dag voor de Rechten van de Mens
- 21 Start winter, kortste dag
- 26-31 Eindejaars Plantenjacht

Herfst bij InBredius

Elke zondagmiddag van 13.30-16.30 uur kun je een leuke activiteit doen bij NME-Centrum InBredius. Kom ook naar onze tentoonstelling van Els Wieringa: "Klein in een grote wereld".

2 november - Bodemdierpjes

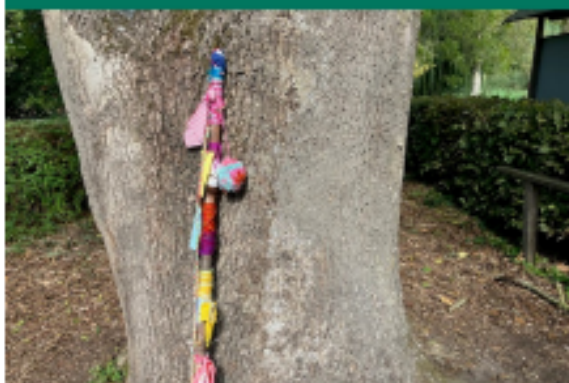
Kom ontdekken wat er op de grond allemaal leeft en bekijk het met de microscoop!

9 november - Herfstwandeling

Om 14.00 uur is er een wandeling olv gidsen naar het Stillegebied van het Landgoed Bredius. Hierna kunnen de kinderen van gevonden materiaal een mooie herfstcreatie maken.

16 november - Vertelstok en klimaat

Doe een speurtocht en hang alles wat je vindt aan een stok en versier deze als je terug bent

23 november - Braakballen pluizen

Wat heeft uil gegeten? Pluis een braakbal uit en kom het te weten.

NME CENTRUM
INBREDIUS
Kievitstraat 42 (Landgoed Bredius) Woerden

Winter bij InBredius

Elke zondagmiddag van 13.30-16.30 uur kun je een leuke activiteit doen bij NME-Centrum InBredius.

Kom ook naar onze tentoonstelling van Els Wieringa: "Klein in een grote wereld".

30 november - Takken vilten

Maak van een kale tak een knuffelstok

7 en 14 december - Kerstkaarten

Maak een mooie kerstkaart met schapenwol! Wil je hem nog wel opsturen?

Tentoonstelling tot 1 februari 2026

Els Wieringa - Klein in een grote wereld

Gezellige dagen en een goede jaarwisseling

Wij zijn gesloten op 21 en 28 december en 4 en 11 januari

NME CENTRUM
INBREDIUS
Kievitstraat 42 (Landgoed Bredius) Woerden

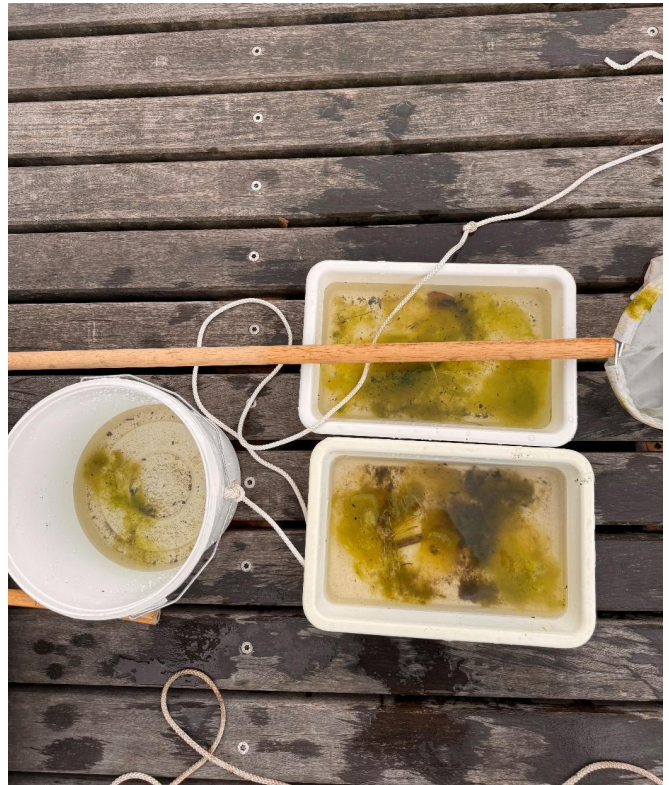
Schepnetten en muggenlarven

De Slootjesdagen van IVN.

Als educatiemedewerker zijnde laat ik dit soort dagen niet zomaar voorbijgaan. Gewapend met een bolderwagen vol emmertjes, schepjes, zoekkaarten en loepjes liep ik samen met een stel kinderen vol goede moed naar een mooie stek om te prutten in de sloot.

Het was een vermakelijke middag met kinderen die er vol in doken, niet in het water maar in het ervaren. Ze konden niet wachten om te starten. Na een korte instructie, want met gewoon scheppen haal je zeker wat naar boven maar met de juiste techniek gaat het nóg beter, konden ze eindelijk aan de slag!

Er werd van alles opgeschept. Van baby rivierkreeften tot rattenstaartlarven en van eenogige kreeftjes tot larven van juffertjes. Maar ook mega veel watervlooien en groene flab! De emmers raakte alsmat vol en werden regelmatig geleegd om nieuwe vondsten een plek te geven. De beestjes die een naam hadden gekregen (officieel of verzonnen) werden overgeheveld in een aparte bak: de vondsten bak. Er werd geschept met enthousiasme en plezier. Je zag aan de kinderen dat ze steeds meer durfde des te meer ze het schepnet in het water deden. Boven alle emmers hingen kinderhoofdjes die aan het speuren waren naar diertjes. Kijk eens juf! Wat is dit nou weer?! Oh, nog een rivierkreeft! Ik heb alleen maar modder geschept! Getsie!! Elk jaar komen de Slootjesdagen terug en elk jaar zal ik het met veel plezier vieren. Samen ontdekken, leren en ervaren. Hoe leuk is dat?!

Tekst en foto, Romy Spruit

Van leden en donateurs

Beleef de natuur

Pas geleden heb ik de film "Hoop in de Hoep" gezien in onze Annex bioscoop. Het gaat over het natuurgebied de Ronde Hoep tussen Abcoude en Ouderkerk aan de Amstel, waar ik opgegroeid ben.

Het oorspronkelijke poldergebied is ontstaan in de Middeleeuwen en beslaat ca. 1200 hectare. In het midden is vanaf 1996 een natuurreservaat gecreëerd voor een belangrijke leefomgeving voor vogels, die vaak individueel in beeld worden gebracht met de namen erbij, dus ook nog leerzaam.

In de film komen diverse mensen, zoals een boswachter, recreant, vogelaar etc. aan het woord en worden drie boerderijen gevolgd gedurende een jaar rond.

Mijn vader was hoofd van een station voor kunstmatige inseminatie bij runderen in Ouderkerk en ik ging als kind vaak met hem mee en sommige boerderijen kwamen me zeer bekend voor na ca. 60 jaar. Nu insemineren boeren blijkbaar meestal zelf de koeien en dat werd ook in beeld gebracht.

In mijn studietijd begin jaren 70 ook nog als monsternemer gewerkt voor de Fokvereniging. Dan moest ik 's middags en 's morgens vroeg bij de boeren zijn tijdens het koeien melken en van elke koe het gewicht van de melkgift wegen en een monster nemen voor de analyses. Dan was ik ook vaak bij boeren in dit gebied, want in die tijd werd er in het land gemolken..

Eind jaren 70 begin 80 was mijn broer *Henk* dierenarts voor grote huisdieren (koeien, schapen, varkens en paarden) in dat gebied en er komt ook een verlossing van een koe in beeld, gedaan door een dierenarts, genaamd *Henk* (hoe toevallig). Ik heb het ook vaak gezien en soms geholpen als ik met mijn broer meeging. Later is hij verhuisd naar Weesp om daar zijn praktijk voort te zetten.

Ik heb er ook in mijn jeugd met de kano en later een rubberboot met buitenboordmotor gevaren met mijn jeugdvriend *Hans van Dijk* en met hem deze zomer ook een rondje Ronde Hoep gefietst en Ouderkerk zelf gedaan. Zo kwamen we langs een huis met een bekende naam en ik sprak iemand aan die kwam aanlopen en vroeg ernaar. Hij bleek daar te wonen in zijn geboortehuis en na even voorstellen (wel nodig na meer dan 50 jaar) vroeg hij als eerste of ik nog weleens iets gehoord had van *Hans van Dijk*. Ik antwoordde vol verbazing : DIE STAAT HIER NAAST MIJ!!. Daarna gezellig bijgepraat met hem en niet veel meer gefietst.

De week daarna toevallig ook met mijn broer Henk deze nostalgische tocht gemaakt en genoten van de natuur en veel anekdotes aangehoord over de boeren, die hij als klant had gehad.

Naast de prachtige natuuroptnamen in dat gebied en de beelden van de bedrijvigheid op de boerderijen kwamen veel herinneringen samen in deze film. Het is een aanrader om de film nog te zien of een keer een rondje te fietsen daar. Vanuit Woerden kan je de Enschedeweg richting Wilnis uitrijden tot Waverveen en dan aan de Ronde Hoep beginnen.

Tekst Wout Nagel

Foto's Natuurmonumenten

Zeearenden in de Oderdelta.

Inmiddels is de zeearend al geruime tijd terug in de Nederlandse natuur. Succesvolle broedgevallen en wintergasten uit Polen en Duitsland maakt dat ze steeds talrijker zijn in ons land. De Oostvaardersplassen en de Biesbosch zijn de plekken om ze te zien, maar soms zie je zelfs zo'n vliegende deur hoog overkomen terwijl je in de achtertuin zit. Dichtbij deze reuzen komen is een stuk moeilijker.

Deze zomer hadden we de mogelijkheid om ze tijdens onze vakantie in Polen vanuit een vissersboot te zien. We verbleven in de mooie stad Szczecin aan de Oderdelta en hebben contact gezocht met een visser in het plaatsje Stepnica. Dit was ongeveer een halfuur rijden met de auto. We moesten ons om 8.00 uur melden, want de arenden zijn vooral in de ochtend actief volgens Janusz (de Poolse visser).

Janusz is al ruim twintig jaar ontzettend enthousiast over de zeearenden. Er zijn meer dan 200 arenden in de directe omgeving van Stepnica aanwezig (dit is de grootste populatie in Europa). Janusz spreekt nauwelijks Engels maar communiceert door te vertalen met zijn telefoon. We vertrokken met ons gezin, drie volle emmers met vis en Janusz aan het roer vanuit de haven van Stepnica.

We werden direct begeleid door tientallen zilvermeeuwen en kokmeeuwen. Deze kregen diverse vissen aangeboden. Sommige werden uit de hand gepakt van Janusz. We waren dus goed zichtbaar en de arenden kwamen al snel op het tumult rond onze boot af. Janusz ging grotere vissen aanbieden: te groot voor de meeuwen maar perfect voor de arenden. Indrukwekkend hoe behendig en snel zo'n grote en zwaar uitziende vogel de vis uit het water pakt. Daarbij was de afstand tot de boot zo'n tien à twintig meter. Het hele gezin genoot met volle teugen maar ook Janusz zelf zat met een lach en verwondering te kijken.

We zaten op de eerste rij te genieten van dit spektakel. Heel wat anders dan thuis mezen of eendjes voeren. We hebben zo'n dertig verschillende arenden een vis zien pakken. Niet alle pogingen waren succesvol, mede door de aanwezigheid van aalscholvers die soms net wat sneller bij de vis waren. Het aantal arenden dat we gezien hebben, lag veel hoger. Niet elke arend had evenveel lef om dichtbij te komen of werd afgetroefd door een soortgenoot. De boottrip duurde zo'n vier uur en we zijn in het laatste half uur overvallen door een zware hoosbui, maar dat mocht de pret niet drukken met poncho's aan. We keerden voldaan terug naar de vissershaven van Stepnica. Een ervaring om nooit te vergeten. Mocht je in de buurt zijn van de Oderdelta dan kan ik deze excursie zeker aanbevelen!

Tekst en foto's Antoine van Dijk

Een bezoekje in de zomer aan de Haeck vol met verrassingen

Een bezoekje aan de Haeck (29/7) brengt je altijd wel weer verrassingen. En vooral als je door stom toeval andere natuurvorsers ontmoet die daar ook net op hetzelfde tijdstip een rondje willen doen. We waren eerst met zijn tweetjes Carina en ikzelf, nu zijn we met z'n zessen. En met zes zie je altijd minstens drie keer zoveel. We kijken naar paddenstoelen, insecten, planten, mosjes en het landschap.

De Haeck vanaf de Bosweg richting Hollandsekade

Een van de deelnemers gaat op de bosweg met een drone aan de slag. Dat gaat niet zomaar, want het gebruik van de drone is aan allerlei regels gebonden. waaronder dat hij niet gebruikt mag worden in natura 2000 gebieden.

Op internet vind je uitgebreide kaarten met kleurcodes waar het gebruik verboden of beperkt is. Gelukkig ligt de Bosweg net op de grens en daar mag het wel. Als ik toestemming vraag voor het gebruik van de foto, wordt er eerst voor alle zekerheid gebeld met de Luchtverkeersleiding (LVNL) om te vragen of we ons echt aan de gestelde voorwaarden hebben gehouden.

En gelukkig blijkt dat zo te zijn, dus mag de foto erbij.

Melkeppe (Sylvia)

De **Melkeppe** bloeit met grote schermen, deze plant heeft heel fijn vertakte bladeren en uit de stengels komt bij afbreken wit melksap uit. De bloemschermen trekken veel insecten aan zoals bijen, kevers en zweefvliegen. Die dieren komen af op de makkelijk bereikbare nectar en stuifmeel in de bloemen.

Duidelijk is op de foto het landschap te zien. Veel bos, maar ook veel open plekken met laag groen en grote plassen. Er staan veel elzen en berken, maar is het nu elzenbroekbos of berkenbroekbos? Elzenbroekbos komt voor op natte laagveengebieden en berkenbroekbos in hoogveengebieden. Alhoewel het bos op sommige plaatsen verdroogd is, neigt het volgens mij toch naar elzenbroekbos. Die naamgeving is belangrijk om paddenstoelen te kunnen invoeren bij waarneming.nl.

Sfeervol paadje in De Haeck (Sylvia)

Grijze runderdaas (Rineke)

Gewone kielwantsen (Koos)

Gele berkenrussula (Ank)

Aangetaste parelamaniet (Rineke)

Parelamaniet (Sylvia)

Veenmosvuurzwammetje (Koos)

En er zijn al veel paddenstoelen. Ik vind mooie gele Russula's in kleine groepjes bij elkaar. En heel veel melkzwammen. Ook de Parelamaniet en de roodbruine slanke amaniet is al te vinden. Vaak worden de paddenstoelen al in een vroeg stadium aangetast door een **zwameter**. De aangetaste **Parelamaniet** is mooi in al zijn lelijkheid, maar je herkent duidelijk nog de amaniet onder de schimmeldraden.

Sylvia op de knieën voor een paddenstoel (Koos)

En dan vinden we op een blad twee wantsen die aan het paren zijn. Ze zitten daarbij met hun achterlijf aan elkaar vast, want in het puntje van hun achterlijf zitten de geslachtsorganen bij insecten. Ze verschillen van grootte en van kleur. Dat bevreemdt mij, want seksuele dimorfie bij wantsen is mij niet bekend. Bij sommige andere insecten zijn de vrouwtjes groter dan de mannetjes zoals bij enkele kevers of ze hebben een iets andere bouw zoals bij zweefvliegen. De vrouwtjes moeten eieren leggen en daarvoor is een groter lijf nuttig. Maar is dat bij wantsen ook zo? Ik heb dat nooit eerder gezien.

Op een bankje loopt op een door de zon uitgebeten stuk hout een grote daas rond. Met zijn voorste twee poten zwaait hij heen en weer. Pootjes uit elkaar en weer naar elkaar toe en weer uit elkaar; het is een vreemd gezicht. Een grasspriet tegen zijn kop doet hem niet stoppen met deze beweging, maar hij draait zich om en loopt de andere richting uit. In wegvliegen heeft hij schijnbaar geen zin. We staan hem een tijdje te bekijken en te fotograferen.

De fotografen waren:

Sylvia Klerx, Rineke Gerrits, Ank en Koos van Brakel, Jan Gerrits (dronefoto).

Tekst Sylvia Klerx

Leven in de vuilboom

Aziatische hoornaar op jacht in de vuilboom

Jaren geleden hebben we bij een tuinder een vuilboom gekocht. Eigenlijk hadden we net zo goed een boompje/struikje uit de natuur kunnen halen, maar vonden slechts wat warrige struikjes. Het driestammige boompje groeide als kool en van elk vroege voorjaar tot en met september gonsde het van de bijen, hommels, wespen en zweefvliegen. Maar het was een beetje te hoog om de bezoekers goed te zien en te fotograferen.

Uiteindelijk werd het toch wel een erg forse boom, te fors voor een vuilboom. Hij groeide zelfs in de appelboom en aan de andere kant in de kweepeer. Helaas hebben we hem vorig jaar, toen de tuin wat werd veranderd, gelijk maar af laten zagen tot op ± 1.20 m hoogte. Vanaf dit voorjaar groeide op ± 1.00 m hoogte een flinke spruit. Dus dat 'helaas' veranderde echter al gauw in 'gelukkig', want zittend kon ik nu op mijn gemak van dichtbij alle leven in de vuilboom (ofwel sporkehout) bekijken en dus ook fotograferen.

Dan zie je pas goed hoe die erg kleine bloempjes in trek zijn. Zelfs de **groefbijendoders** hadden geen interesse in de groefbijtjes! Of waren het mannelijke groefbijen, die hoeven immers niet voor hun nakomelingen te zorgen. Tot dusver heb ik ruim 25 regelmatig bezoekende soorten insecten kunnen waarnemen op de vuilboom. Ongetwijfeld zullen er meer zijn.

Groefbijendoder - *Cerceris rybyensis*

Groefbij spec. - *Lasioglossum spec.*

Boomblauwtje - *Celastrina argiolus*

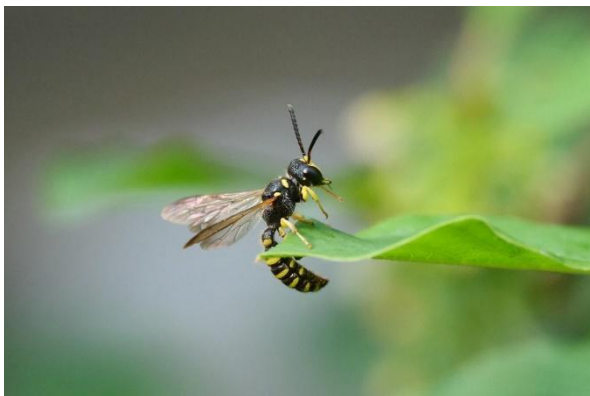
Weidehommel - *Bombus pratorum*

Middelste wesp - *Dolichovespula media*

Urntjeswesp spec. - *Eumenes spec.*

Grote snuittordoder - *Cerceris arenaria*

Maskerbij spec. - *Hylaeus spec.*

Vroeger heette het **boomblauwtje** vuilboomblauwtje en in dit geval was het een heel toepasselijke naam, een trouwe bezoeker van onze tuin en inderdaad

Franse veldwesp - Polistes dominula

Gewone roodpootspinnendoder - Episyrus rufipes

ook vaak op de vuilboom te vinden. En ze kwam niet alleen voor de nectar, maar ook om haar eitjes af te zetten.

Niet alle bezoekers komen alleen op de nectar van de vuilboom/sporkehout af. Vanaf 22 juli zag ik dat er een **Aziatische hoornaar** wekenlang in het struikje op jacht was naar een prooi, ze vloog constant in en rond de begroeiing. Af en toe vloog ze met een noodgang weg, waarschijnlijk met een bij, wesp of vlieg. Dat ging te snel om te zien wat het was en of het wel wat was. Gemiddeld na een kwartier kwam ze weer terug en dan ga ik ervan uit dat het dezelfde hoornaar is. Een enkele keer zag ik dat ze ook even moest bijtanken en dat ze van de nectar snoepte. Natuurlijk is de waarneming op waarneming.nl gezet en na een aantal dagen hadden imkers dat gezien en kwamen bij ons poolshoogte nemen. Ze waren al aan het speuren in Woerden.

Een enkele keer snoept ze van de nectar

Ook wel geelpoothoornaar genoemd

Tijdens een NEV (Nederlandse Entomologische Vereniging) bijeenkomst een paar jaren geleden stelde Kees van Achterberg voor om de Aziatische hoornaar geelpoot hoornaar te noemen. Dat is inderdaad hier en daar overgenomen en op de foto is te zien waarom. Er zijn namelijk meer Aziatische hoornaar soorten.

Soms zat ik op een halve meter afstand, maar ze had voor mij geen enkele interesse, je hoeft er inderdaad niet bang voor te zijn. En ook niet voor 'gewone' wespen, zoals op een gegeven moment een gewone wesp op mijn hand kwam zitten tijdens het fotograferen. Ze was zeker alleen maar nieuwsgierig.

Mijn eerste waarneming van de Aziatische hoornaar in Woerden was ruim een week voor mijn eerste waarneming in onze eigen tuin. Elk jaar wordt namelijk op het Landgoed Bredius de Imkerijdag gehouden. Onze stadsimker Chris van Iersel laat aan belangstellenden zien wat zijn werk is en na zijn demonstratie kunnen kinderen helpen met honing slingeren. Het was tijdens zijn demonstratie dat ik iets in duikvlucht langs de bijenkasten zag vliegen en in de belendende hulst even bleef hangen.

Je moet soms geluk hebben en ook al heb je een camera bij de hand, dan nog is het mazzel dat je tussen de hulstbladeren een Aziaat ziet hangen met ongetwijfeld een van de honingbijen van Chris.

Imkerijdag met stadsimker Chris van Iersel (r)

Aziatische hoornaar met honingbij

Intussen stuurde imker Rob Dekker op 29 augustus via WhatsApp de locatie van een nest. Het blijkt dat het hemelsbreed ongeveer 600 meter van ons huis is gelegen. Het zat hoog in een eik en met de telelens was het nog aardig goed te fotograferen (zie blad 21 en 23). Je kon een aantal hoornaars over het nest zien lopen, maar ik kon geen vliegende hoornaars zien. Volgens de imkers zou het nest mogelijk in de week na de vondst geruimd worden. Ik ben benieuwd of het 'ons' nest is.

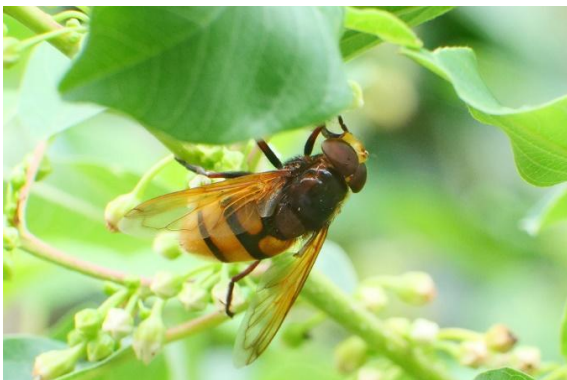
Iedereen is ervan op de hoogte dat het aantal soorten bijen aan het afnemen is, dat merk je ook als je geen specialist bent, maar jarenlang insecten fotografeert. Maar ook is het me opgevallen dat ik de laatste jaren steeds minder zweefvliegen in de tuin zie. En dat niet alleen, ik zie dat het zeker ook bij kevers het geval is. Wel heb ik, zoals in de vorige Fluitenkruid was te lezen, voldoende wantsen gezien in onze tuin, ook buiten het verhaal van de bosandoorn.

Bosbijvlieg - Eristalis horticola

De uitgroei van de vuilboom

Stadsreus - Volucella zonaria

Voor zover ik weet hebben alleen boomblauwtjes en urntjeswespen een relatie met de vuilboom. De rupsen van de **boomblauwtjes** leven o.a. van de bloemknoppen en **urntjeswespen** die vooral dol zijn op de nectar van de vuilboom.

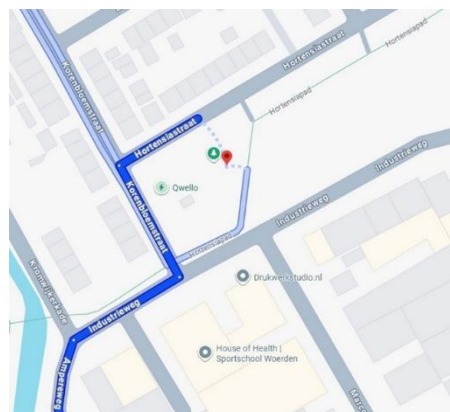
Aziatische hoornaar

Europese hoornaar

(Afb. Kennis- en Adviescentrum Dierplagen)

De regelmatige bezoekers van de vuilboom:

Boomblauwtje	Celastrina argiolus
Groefbij spec.	Lasioglossum spec.
Maskerbij spec.	Hylaeus spec.
Honingbij	Apis mellifera
Aardhommel spec.	Bombus spec.
Weidehommel	Bombus pratorum
Akkerhommel	Bombus pascuorum
Groefbijendoder	Cerceris rybyensis
Grote snuittordoder	Cerceris arenaria
Urntjeswesp spec.	Eumenes spec.
Muurwesp	Ancistrocerus nigricornis
Gewone wesp	Vespula vulgaris
Middelste wesp	Dolichovespula media
Franse veldwesp	Polistes dominula
Gewone roodpootspinnendoder	Episyron rufipes
Koolzwarte metselspinnendoder	<i>Auplopus carbonarius</i>
Stadsreus	Volucella zonaria
Blinde bij	Eristalis tenax
Bosbijvlieg	Eristalis horticola
Doodskopzweefvlieg	Myathropa florea
Puntbijvlieg	Eristalis nemorum
Dambordvlieg spec.	Sarcophaga spec
Groene vleesvlieg spec.	Lucilia spec
Variabel elfje	Meliscaeva auricollis

De regelmatig jagende bezoeker:

Aziatische hoornaar

Vespa velutina

Tekst en foto's Koos van Brakel

Uit het AD Groene Hart of WC Kontakt

Goed eikeljaar

Wát een eikels, zeg! Bombardement is verwennerij voor everzwijnen

Goed nieuws voor eikelliefhebbers: er vallen er dit jaar bovengemiddeld veel: naar schatting zo'n 4,7 miljoen kilo. Een deel viel al vroeg, maar er hangen er nog genoeg.

Het is geen recordjaar, maar toch zijn er eikels zat dit jaar in Nederland. Gemiddeld valt er zo'n 3 miljoen kilo per jaar, nu laten de bomen naar schatting 4,7 miljoen kilo vallen.

Hoe weten biologen dat in vredesnaam? Gewoon: eikels tellen, zegt bioloog Arnold van Vliet van Wageningen University. "We hebben op meerdere plekken op de Veluwe aan takken geteld hoeveel er hangen, weten hoeveel hectare eiken er zijn en kunnen zo een grove schatting van het aantal eikels maken." Het zijn er dit jaar niet alleen veel, ze vallen ook nog eens vroeg. Dat komt dan weer door de lange, warme zomer die we hebben gehad. "Ik was even bang dat de droogte roet in het eten zou gooien, maar het begon precies op tijd te regenen voor de eik", aldus Van Vliet.

Bijzondere reebok bij Nieuwkoopse Plassen

Een eenhoorn? Dat lijkt het haast wel. Maar het is een reebok met één geweistok die een wildcamera vastlegde in de Nieuwkoopse Plassen.

Het gewei zit alleen midden op zijn kop. Waardoor de vergelijking met het mythische wezen door boswachter Juriaan van Leeuwen snel was gemaakt. "Het is zo'n zeldzaam beeld, je denkt bijna dat het nep is", zegt hij.

Het gewei zal aan het einde van het jaar afvallen en in maart groeit er dan een nieuw gewei terug. Maar de vraag is of er dan een compleet gewei teruggroeit. "Dat zullen we moeten afwachten", zegt de boswachter. Levert een gewei als dit problemen voor het dier op? Voor nu niet, ziet Van Leeuwen. "Hij lijkt er prima mee te kunnen leven." De reebok werd vastgelegd door wildcamera's van Natuurmonumenten, die normaal worden gebruikt om otters in het gebied te monitoren. De reeën leven in het moerasgebied van de Nieuwkoopse Plassen, terwijl de dieren normaal in het bos wonen. Maar dit levert geen problemen op, zegt de boswachter, omdat ze goed kunnen zwemmen.

Om te onthouden

Handige websites

www.ivn.nl/woerden

www.mycologen.nl

www.hetkanwel.nl

www.groen-natuurlijk.nl

www.vogeldagboek.nl

www.duurzaamwoorden.nl

www.slimwoner.nl

www.padden.nu

www.blwg.nl

www.inbredius.nl

www.bewustbiologisch.nl

www.natuurronddecattenbroekerplas.nl

www.birdfocus.nl

www.telmee.nl

<https://meerbomen.nu>

www.hugokotestein.nl

www.veldwerkwinkel.nl

www.vlinderstichting.nl

www.sovon.nl

www.vogelgeluid.nl

www.jaarvandescholekster.nl

www.ravon.nl

www.zoogdiervereniging.nl

<https://www.floron.nl/>

www.eis-nederland.nl

www.vlinderhof.com

www.nmu.nl

www.zaadgoed.nl

www.vogelbescherming.nl

www.landgoedbredius.nl

www.dekievitharmelen.nl

www.naturetoday.com

www.degroenerotonde.nl

www.knnv.nl

Organisatie

Bestuur

Voorzitter(ad interim)	André van Kleinwee	andrevankleinwee@ziggo.nl
Secretaris/contact-persoon	Rob van Son	ivnsecretariaat.woerden@gmail.com
Penningmeester	Walter Hoes	wthoes@ziggo.nl
Bestuurslid	Marian Christiaanse	mariannechristiaanse@gmail.com
Bestuurslid	Henk Veldhuyzen	henk260446@gmail.com

Coördinatoren

Cursussen en lezingen	Marian Christiaanse	mariannechristiaanse@gmail.com
Excursies voor leden en donateurs	Bestuur	
Gidsenwerkgroep	Vacant	
Jeugdnatuurgroep	André van Kleinwee	0348-422962 andrevankleinwee@ziggo.nl
Landschapsbeheer	Erwin Meijer	06-44320031 erwin.meijer@ziggo.nl
Plantenwerkgroep	Cobie van der Hoek	0348-410239 cobie.vanderhoek@gmail.com
Publiciteit	Vacant	ivnsecretariaat.woerden@gmail.com
Redactie GO	Wout Nagel	06-22926472 ivn.groeneopkikker@gmail.com
Vertrouwenspersoon	Vacant	ivn.vertrouwenspersoon.woerden@gmail.com
Vogelkijkgroep	Vacant	
Biodiversiteitsteam	Astrid Somers	btwoerden@gmail.com
Websitebeheer/Facebook	Vivian van Deel	06-42060712 vivian_boers@hotmail.com
Openstelling InBredius zondagmiddag 13 uur tot 16 uur	Lisa van Hemert	lisavanhemert@hotmail.com

Leden/Donateurs

Contributie 2024 per kalenderjaar	als lid, €25,00 als donateur, €20,00 als jeugdlid, €15,00	Banknummer IVN Woerden: NL 87 TRIO 039.04.67.413
Opzeggen	twee maanden voor het einde van het kalenderjaar, schriftelijk bij het secretariaat.	

